UiO : Institutt for informatikk

Gruppetime IN1020 – Uke 10

Datanettverk

Erling Holte
erlinhol@uio.no

Plan for timen

- Litt repetisjon av TCP/IP-modellen
- Regneoppgaver
- Praktiske oppgaver på linux-maskinene
- Jobbe med oblig/ukesoppgaver

TCP/IP-modellen enkelt forklart ☺

https://www.youtube.com/watch?v=PpsEaqJV_A0&t=1s

TCP/IP-modellen

Lag		Funksjon
5	**Applikasjon**	Applikasjonsrelaterte tjenester
4	**Transport**	Kobler sammen systemene ende-til-ende (TCP/UDP)
3	**Nettverk**	Rute data fra ende-til-ende systemer (IP)
2	**Link**	Pålitelig overføring mellom to noder
1	**Fysisk**	Sender bit ut på mediet (kablet eller trådløst)

Metningskontroll og flytkontroll

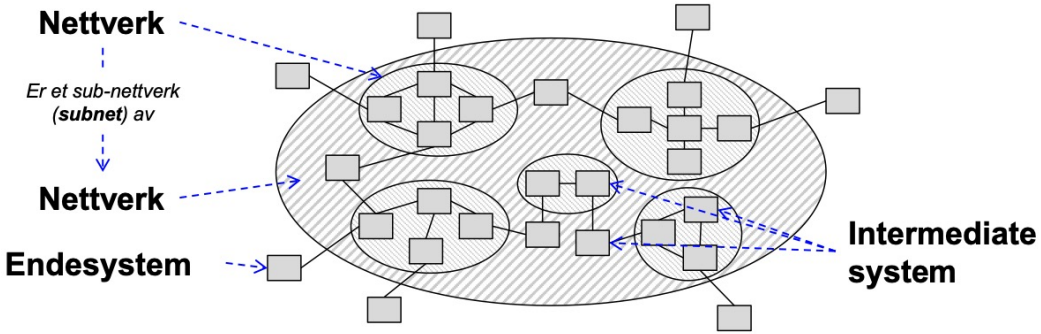

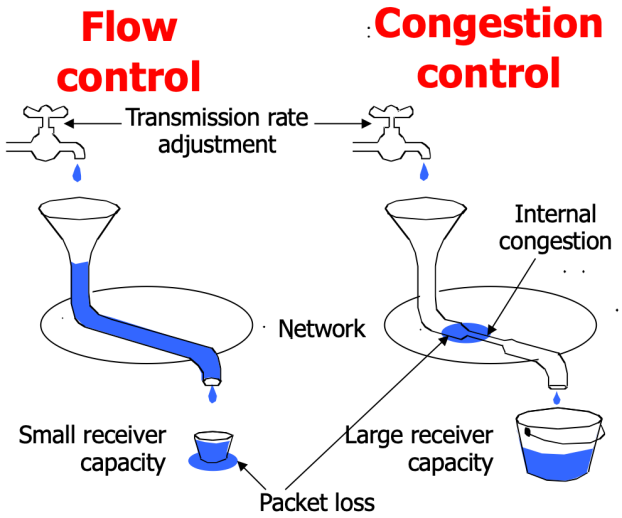

TCP og UDP

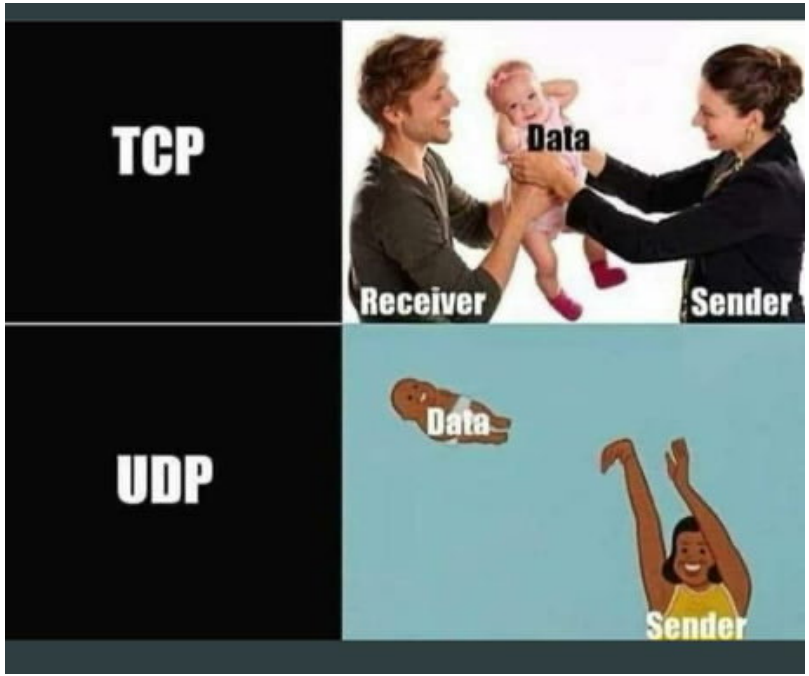

TCP er forbindelsesorientert
Tilbyr metningskontroll og flytkontroll

UDP er tilkoblingsløs
«Best effort» - pakker kan gå tapt

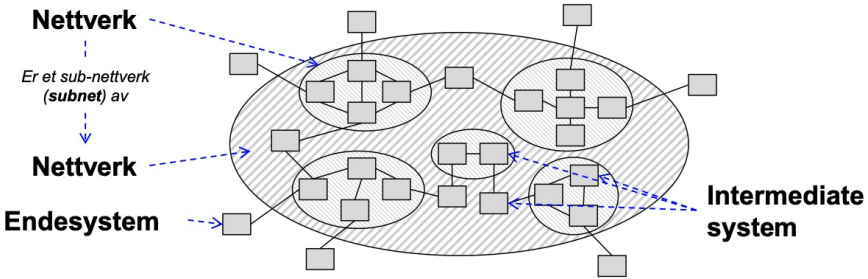

Hva er fordeler og ulemper med protokollene?

Lagene legger på headere

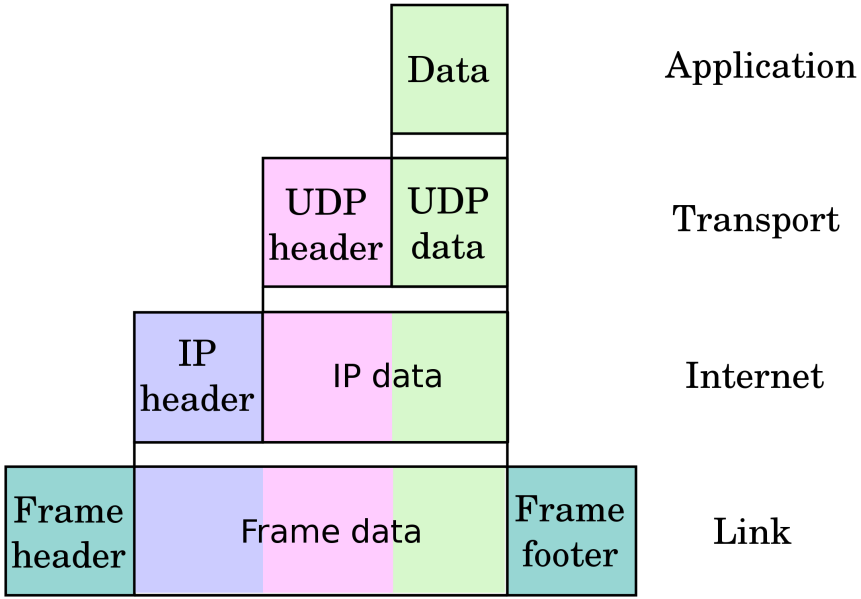

Hvert lag pakker dataene inn i pakker med nye pakkehoder

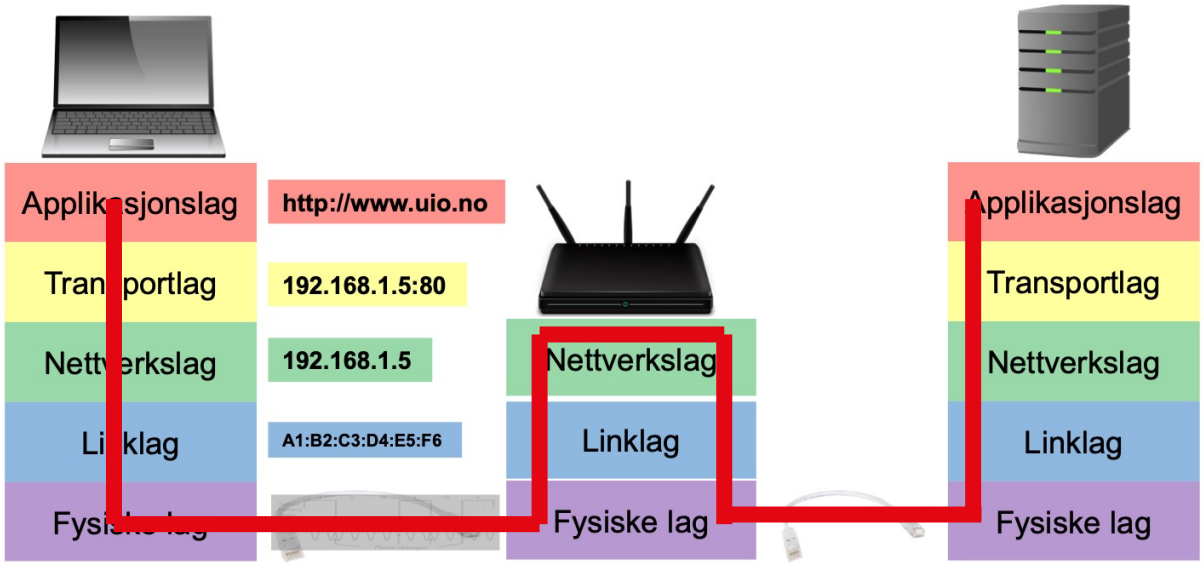

Nettverksmaske

- 0 = vertsdel
- 1 = nettverksdel

255.255.0.0

11111111.11111111.00000000.00000000

- Punktnotasjon må ha med hele denne nettverksmasken
- CIDR-notasjon angir bare hvor mange hvor mange bits som er nettverksdelen

- Nettverksmaske brukes til å dele en IP-adresse i subnettverk. Spesifiserer hva som er tilgjengelig for verter

Fra 10-tallsystemet til binært

- En IP-adresse består av oktetter
- Vi har gitt IP-adressen ved CIDR-notasjon: 192.168.0.30/24

10-tallsystemet	192	168	0	30
Binært	11000000	10101000	00000000	00011110

- Gjøres om til binært ved å gjøre om hver oktett (altså de som har punktum mellom seg)

«Regne ut» nettverksmasken fra IP med CIDR notasjon

- Vi har gitt IP-adressen ved CIDR-notasjon: 192.168.0.30/24
- Fordi det står /24 blir det 24 enere i starten: **11111111.11111111.11111111.00000000**
- Eller skrevet i 10-tallsystemet: 255.255.255.000

Nettverksmaske

- 0 = vertsdel
- 1 = nettverksdel

255.255.0.0

11111111.11111111.00000000.00000000

- Punktnotasjon må ha med hele denne nettverksmasken
- CIDR-notasjon angir bare hvor mange hvor mange bits som er nettverksdelen

- Nettverksmaske brukes til å dele en IP-adresse i subnettverk

Regne ut subnettet fra en IP og nettverksmaske

- *En bitvis AND operasjon mellom IP-adressen og nettverksmasken*
- Nettverksmaske: 11111111.11111111.11111111.00000000

IP	11000000	10101000	00000000	00011110
Nettverksmaske	11111111	11111111	11111111	00000000

AND

- Resultat: **11000000.10101000.00000000.00000000**
- Subnettadresse i punknotasjon (binært): 11000000.10101000.00000000.00000000
- Subnettadresse i punknotasjon (10-tallsystemet): 192.168.0.0
- Subnettadresse i CIDR-notasjon: 192.168.0.0/24

Hvor mange IP-adresser er det i vertsdelen av dette subnettet (fra forrige oppgave)?

- Som vi så tidligere er det 8 bit satt av til **vertsdelen**. Altså skulle en tro at det blir 2^8=256 adresser. Imidlertid er det **alltid:**
- En adresse til routeren
- En adresse til broadcast
- 256-2 = 254
- Det er 254 adresser i vertsdelen av subnettet

Regne ut kringkastingsadressen til et subnett

- *En bitvis OR operasjon mellom maskinens **IP-adresse** og nettverksmasken **invers***

IP	11000000	10101000	00000000	00011110
Nettverksmaske invers	00000000	00000000	00000000	11111111

- Resultat: **11000000.10101000.00000000.11111111**
- Kringkastingsadresse til subnettet i punktnotasjon (binært): 11000000.10101000.00000000.11111111
- Kringkastingsadresse til subnettet i punktnotasjon (10-tallsystemet): 192.168.0.256
- Kringkastingsadresse til subnettet i CIDR-notasjon: 192.168.0.256/24

Overføringshastighet (eksamen 2019 – prøveeksamen)

- Du ønsker å laste ned en fil på 200 megabyte, og den maksimale nedlastingshastigheten på din Internettforbindelse er 20 megabit per sekund. Hva er den teoretisk korteste overføringstiden?

- 20 sekunder
- 80 sekunder
- 10 sekunder
- 5 sekunder
- 100 sekunder

$$v = \frac{s}{t} \longrightarrow t = \frac{s}{v}$$

$s = størrelse\ på\ filen$

$v = nedlastningshastighet$

$$t = \frac{200MB}{20Mbit/s} \longrightarrow t = \frac{200MB * 8bit/B}{20Mbit/s} \longrightarrow \underline{t = 80\ s}$$

DHCP

Dynamic Host Configuration Protocol

- Som oppgave å tildele IP-adresser til nye enheter
- Automatisk utdeling av IP-adresser
- Består av:
  - DHCP discover – ser etter en DHCP-tjener (broadcaster beskjeden)
  - DHCP offer – tilbyr en adresse
  - DHCP request – ber om å få bruke den gitte adressen
  - DHCP ack – gir IP-adressen enheten
- Som regel ruteren som står for utdeling av IP-adresser

ARP

Address Resolution Protocol

- Kobler internett og linklaget sammen
- Avsenderen må vite hvilken IP-adresse pakken skal sendes til
- En tabell, ARP cache, holder oversikt over korrelasjon mellom IP-adresser og MAC-adresser
- På mange måter likt hvordan DHCP fungerer, men på linklaget

Porter

Port	Tjeneste
0	Reservert
1	tcpmux
…	
22	SSH
…	
80	HTTP
…	
1024-49151	Brukerporter
49152-65535	Dynamisk / privat

En IP-adresse kan ha ulike porter

http://www.something.com:22/MyService

http://www.something.com:80/MyService

NAT

Network Address Translation

- IPv4 har for få adresser
- NAT er løsningen for hvordan man kan bruke adresser flere ganger
- NAT oversetter fra lokale til offentlige IP-adresser
- Bruker ledige porter til å lage en ny IP-adresse
- Ruteren har en NAT-tabell, som er en oversikt over mappingen

Kilde IP	Mottaker	Oversatt adresse
192.168.1.100	212.14.32.173:80	46.67.132.46:41254
192.168.1.200	212.14.32.173:80	46.67.132.46:41300

Private IP-adresser

RFC1918 name	IP address range	number of addresses	largest CIDR block (subnet mask)	host id size	mask bits
24-bit block	10.0.0.0 – 10.255.255.255	16,777,216	10.0.0.0/8 (255.0.0.0)	24 bits	8 bits
20-bit block	172.16.0.0 – 172.31.255.255	1,048,576	172.16.0.0/12 (255.240.0.0)	20 bits	12 bits
16-bit block	192.168.0.0 – 192.168.255.255	65,536	192.168.0.0/16 (255.255.0.0)	16 bits	16 bits

Disse IP-adressene skal ikke være direkte koblet mot internett

DNS

Domain Name System

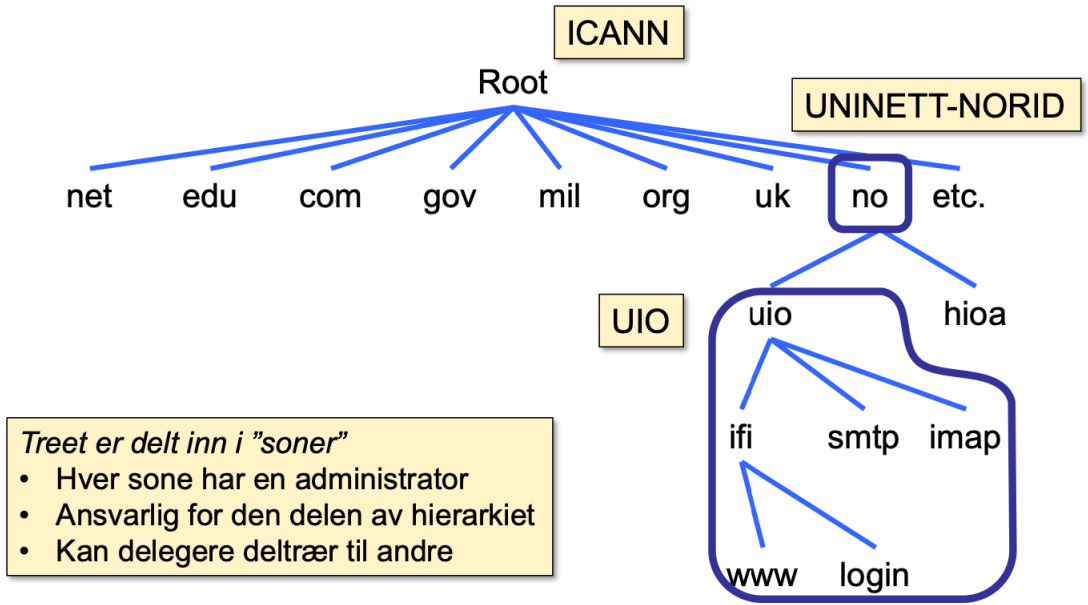

Treet er delt inn i "soner"

- Hver sone har en administrator
- Ansvarlig for den delen av hierarkiet
- Kan delegere deltrær til andre

Kryptering

Kryptografi = vitenskapen om hemmelig skrift

- Krypteringsalgoritmer
  - Symmetrisk
  - Asymmetrisk
- Hash-funksjoner
- Kryptering er ikke noe nytt – Cæsar-chifferet er et av de første formene for kryptering
- 2. verdenskrig: Enigma
- Sikkerhetsmål:
  - Konfidensialitet
  - Integritet
  - Autentisitet
  - Uavviselighet

Symmetrisk kryptering

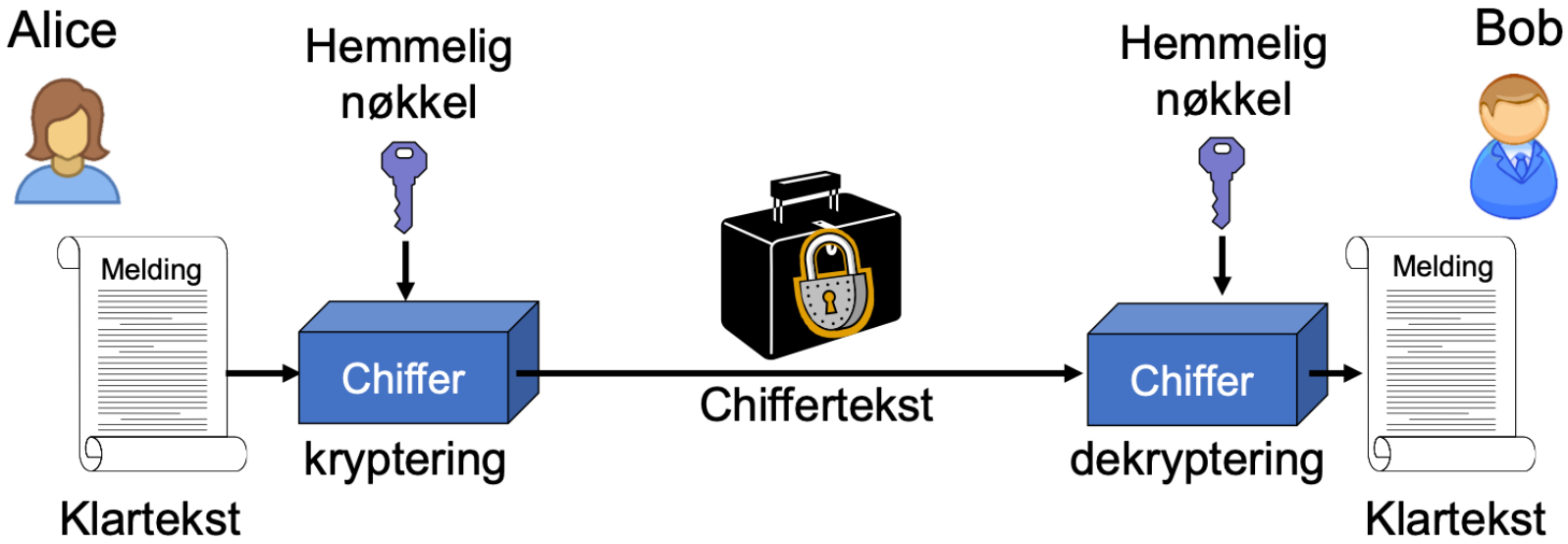

Gir autentisitet, men ikke uavviselighet

Illustrasjon hentet fra IN2120 Informasjonssikkerhet

Asymmetrisk kryptering

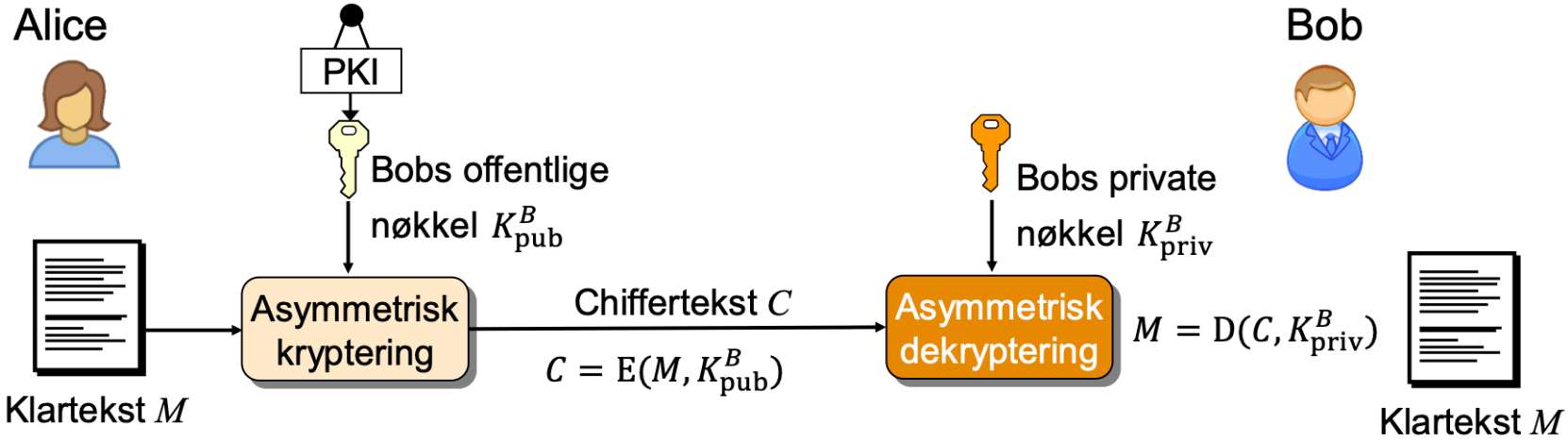

Illustrasjon hentet fra IN2120 Informasjonssikkerhet

Digital signatur

Det motsatte av det vi så med vanlig asymmetrisk kryptering

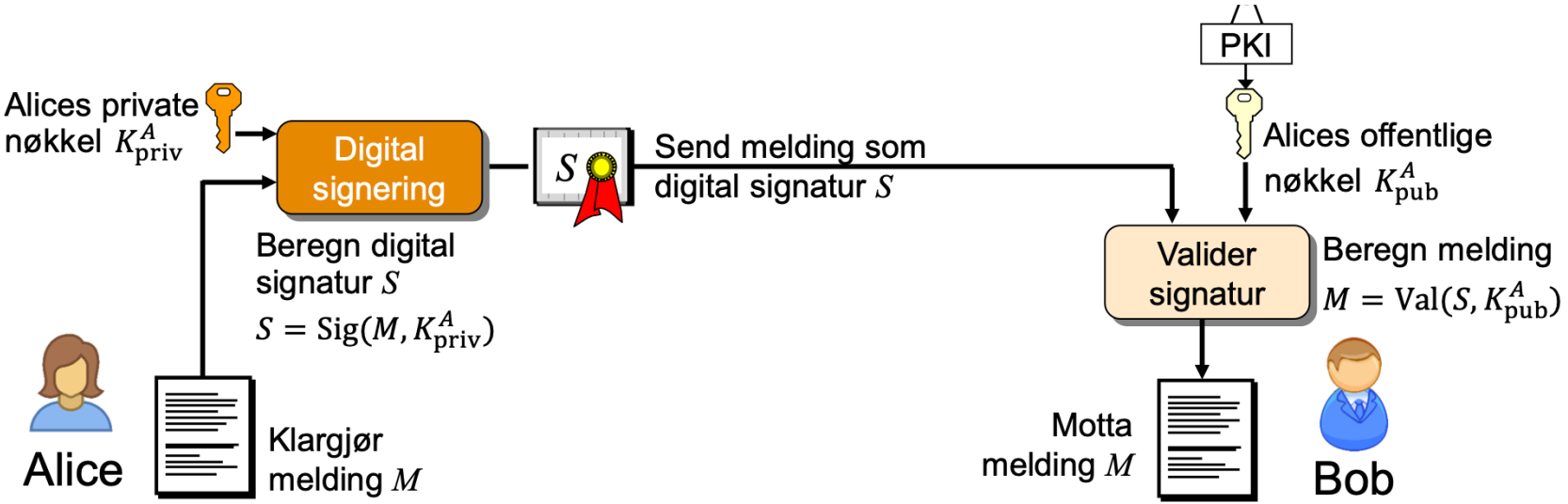

Gir uavviselighet også

Illustrasjon hentet fra IN2120 Informasjonssikkerhet

Praktiske oppgaver (løses på ifis maskiner)

- Nettverk:
  - DNS-oppslag
  - Arp-cache
  - Traceroute
  - Chattetjeneste
- Sikkerhet:
  - Sjekksumalgoritme (hashing)

Eventuelt gjennom ssh: ssh brukernavn@login.ifi.uio.no

DNS-oppslag

- Programmene på din datamaskin kan bare sende beskjeder til andre maskiner hvis den kjenner IP adressen til maskinen den skal snakke med. Vi foretrekker å bruke navn i stedet for en IP-adresse. Maskinen huldra.uio.no har for eksempel adressen 129.240.2.27
- Åpne opp en terminal i Linux og bruk kommandoen “dig” for å finne adresse for navnene.
- Hva finner du ut hvis du for eksempel kjører "dig ifi.uio.no" og dig "login.ifi.uio.no". Hva med "dig www.microsoft.com".

Hva er ARP-cache?

- Åpne opp en terminal i Linux og bruk kommandoen «arp»
- Hvorfor trenger vi ARP-cache?

Traceroute

- Når du programmerer på applikasjonslaget bruker vanligvis programmet transportlaget, som igjen bruker lagene under. Kommandoen "traceroute" brukes for å vise stien som pakken bruker fra din datamaskin til destinasjonen.
- Hvor mange routere er brukt for å sende en pakke til www.ifi.uio.no, www.uio.no, www.ntnu.no, www.kth.se, www.cmu.edu
- Hvis ikke programmet "traceroute" er installert på din maskin kan du bruke et online verktøy: http://networktools.nl/traceroute/

- Finn en maskin på hvert kontinent, og kjør traceroute til dem. Tips: For å finne en maskin på et bestemt sted, kan du forsøke å søke etter et universitet eller en bedrift som hører til på stedet og prøve traceroute til hjemmesidens domenenavn.
- Bruk verktøyet Traceroute Mapper til å analysere rutene dere har funnet
- https://stefansundin.github.io/traceroute-mapper/
- Bonusoppgave: Kjør kommandoen "traceroute bad.horse"

Chattetjeneste

- Til denne chattetjenesten skal vi bruke kommandoen nc. (netcat) Netcat lar oss sende pakker mellom ulike maskiner, og det er det vi skal gjøre i denne oppgaven!
- På den ene verten (et terminalvindu) skriv inn kommandoen: nc -l <portnummer>
  - Det denne kommandoen gjør er å be verten om å lytte på det portnummeret som er oppgitt.
- Videre må vi vite hvilken IP-adresse denne verten har for å kunne sende meldinger til den!
  - For dette bruker vi kommandoen ifconfig
- Åpne en ny terminal/en annen maskin. Skriv inn kommandoen: nc <ip-adresse-fra-ifconfig> <portnummer>
  - På den måten kobler vi oss til denne lyttende porten
- Voila! Send meldinger til hverandre ☺

Sjekksumalgoritme (hash-funksjon)

1. a) Programmet sha256sum genererer en sjekksum av en fil basert på algoritmen SHA256. Lag en liten tekstfil med innhold, kall den f.eks. abc.txt. Kjør så programmet sha256sum: [kritisk@vestur]>sha256sum abc.txt [6ee0c32c675ce6d3bd3f6e326c81e45b3d6675c29c0c9ced1398684a667804e9 abc.txt
2. Gjør endringer i fila abc.txt, og kjør programmet en gang til. Er nøkkelen den samme?
3. b) Hvordan kan sjekksumalgoritmer bidra til å sikre dataintegritet?
4. c) Finn og diskuter situasjoner/eksempler hvor bruk av sjekksumalgoritme kan være nyttig for deg.